

Valistus ja valistusfilosofit

1. Yhdistele alla mainitut tekstit ja valistusfilosofit toisiinsa. Valistusfilosofit ovat: Montesquieu, Voltaire, Rousseau ja Locke. Kaikille filosofeille on kaksi tekstiä.

a)

Koska ihminen on heikko ja hänellä on taipumus vallantavoitteluun, on ehkä liian suuri kiusaus, jos samoilla ihmisillä on sekä valta tehdä lakeja että myös valta niiden toimeenpanoon. – He voisivat sekä tehdessään että pannessaan toimeen lakeja sovittaa ne omaan yksityiseen etuunsa, jolloin heidän pyrkimyksensä muodostuisivat muun yhteisön pyrkimyksistä erillisiksi, mikä on vastoin yhteiskunnan ja hallinnon tarkoitusta.

Locke

b)

Lähes kaikilla hallituksilla on taito kaapata osalta kansaa niin paljon rahaa kuin mahdollista siirtääkseen sitä toiselle. Kansa on liian oppimatonta pystyäkseen estämään sen ja hallitsemaan itse omaksi parhaakseen. Siksi valistunut itsevaltius olisi paras tapa järjestää hallinto: valistunut itsevaltius osaisi huolehtia kansalaisten hyvinvoinnista ja koko yhteiskunnan edusta.

Voltaire

c)

Ranskan kuningas on Euroopan mahtavin ruhtinas. Hänellä ei tosin ole kultakaivoksia niin kuin hänen naapurillaan Espanjan kuninkaalla, mutta hän on tätä rikkaampi, koska hän käyttää rikkautensa lähteenä alamaistensa turhamaisuutta, joka on ehtymättömämpi kuin mikään kaivos. Hänen on nähty ryhtyvän suuriin sotiin tai kestävän niitä omistamatta muita rahansaantikeinoja kuin myytävät arvonimet – Muutoin on tämä kuningas suuri taikuri: hän osaa pitää vallassaan alamaistensa järjenkin ja saa heidät ajattelemaan niin kuin tahtoo.

Montesquieu

d)

”Luonnontilassa ihminen olisi hyvä, myötätuntoinen onnellinen ja vapaa, mutta yhteiskunta, kulttuuri ja erityisesti yksityisomaisuus turmelevat hänet.”

Rousseau

e)

Siellä toimii monia lahkoja ja niiden suuri määrä on etu: jos maassamme olisi ollut vain yksi uskonto, olisi jouduttu pelkäämään hirmuvaltaa, jos niitä olisi ollut kaksi, uskontokunnat olisivat katkaisseet kurkun toisiltaan, nyt meillä on niitä kolmekymmentä, ja he elävät yhdessä rauhan ja onnen vallitessa.

Locke

f)

Maalla, jossa ihminen kasvaa, on suuri merkitys; vain leudossa ilmastossa hän voi kehittää kaikkia laadullisia ominaisuuksiaan, joita hän omistaa. Äärimmäisen ilmaston haitta on ilmiselvä – Myös näyttää olevan niin, että aivojen ominaisuus erilaisten äärimmäisyyslämpötilojen oloissa on vähemmän täydellinen. Eivät neekerit eivätkä lappalaiset saavuta eurooppalaisten älykkyyttä.

Rousseau

h)

Mitä minä puhun ruhtinaasta, ei saa sinua hämmästyttää: täälläpäin on toinenkin vielä taitavampi taikuri kuin hän, taikuri, joka hallitsee samalla tavalla hänen sieluaan kuin hän itse hallitsee muiden sielua. Tätä velhoa nimitetään paaviksi. Väliin hän saa kuninkaan uskomaan, että kolme on samaa kuin yksi, väliin, ettei leipä, jota syödään, olekaan leipää, tai ettei viini, jota juodaan, olekaan viiniä, sekä tuhansia muita samankaltaisia asioita. – – Paavi on kristittyjen päämies. Hän on vanha epäjumala, jolle suitsutetaan tottumuksesta. – – Hän sanoo olevansa erään ensimmäisiin kristittyihin kuuluneen miehen, pyhän Pietarin, perillinen, ja hänen perintönsä onkin varmaan hyvin suuri, koska hänellä on suunnattomia aarteita ja melkoinen maa hallittavanaan.

Montesquieu

i)

Rahan ollessa kysymyksessä tunnustavat kaikki samaa uskontoa.

Jokainen ihminen on syyllinen kaikkeen tekemättä jättämäänsä hyvään.

Älykkäät tyrannit eivät koskaan joudu rangaistuiksi.

Jos tämä on paras mahdollinen maailma, millaisia sitten ovatkaan muut?

Tiedän olevani sivistyneiden ihmisten parissa, koska he sotivat raakalaisten lailla.

En hyväksy mielipidettänne, mutta tulen kuolemaani saakka puolustamaan teidän oikeuttanne ilmaista se.

Voltaire

2. Listaa tekstien (ja muun tietämyksen) perusteella asioita, joita valistusfilosofit

a) Kannattivat

b) Vastustivat

3. Valistusfilosofiasta annetaan usein ihanteellinen kuva. Mitkä dokumenteissa esille tulevat asiat rikkovat tätä kuvaa? (Edellinen teksti huomioiden myös)